

XX МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС ІЗ КОМПАРАТИВІСТИКИ

З 18 по 24 липня в м. Парижі (Франція) на базі Сорбоннського університету проходив ювілейний XX конгрес Міжнародної асоціації компаративістики (ICLA), який відбувається кожні три роки в різних країнах світу (попередній відбувся в м. Сеулі, Південна Корея). Цей науковий захід уважається конференцією найвищого рівня в колах компаративістів та літературознавців усього світу. Конгрес зібрав понад 1500 учасників із різних країн світу. Робочі мови конгресу – англійська та французька.

Однією з особливостей цього річного конгресу була спроба визначення альтернативних перспектив розвитку порівняльного літературознавства. Сучасна компаративістика наближається до культуральних студій, водночас перевищуючи цей науковий напрям за об'єктом дослідження. Паризький конгрес, який пройшов на одній із батьківщин європейської компаративістики, засвідчив, що в західному науковому світі компаративістика прагне вийти за межі того літературознавства, основним вектором якого постає дослідження естетики. Так, сучасній компаративістиці притаманні тенденції поринути до джерел сприйняття й породження естетики. А таке джерело – людський мозок, оскільки все продукується його нейронною активністю.

Одним із почесних промовців (поруч із постколоніалістом *Гаятрі Чакраворті Співак*) на конгресі був професор *Жан-П'єр Шанже*, один із найвизначніших дослідників у царині нейроестетики й когнітивістики. Свій підхід до вивчення принципів функціонування свідомості він назвав "ментальним дарвінізмом". Дослідник наголошував у виступі, що відповідно до еволюційного розвитку склалося так, що людський мозок потребує *спонтанної активності*. Це означає, що мозок отримує відповідний "релакс" (у вигляді хімічних речовин), коли з ним стається "осіяння", коли відбувається розв'язання найскладніших художніх завдань. Мозок "запрограмований" на те, щоб створювати різні репрезентації світу й шукати в них щось нове, що викликало б захват, оскільки в такий спосіб він отримує те, чого бажає. Тому будь-який створений людиною продукт мистецтва постає внаслідок свідомого "відбору" мозком однієї найкращої форми репрезентації того, що потенційно прагне створити. "Кількість можливих репрезентацій обмежена, мозок шукає найкращу, а коли знаходить, отримує величезне задоволення внаслідок активації хімічних речовин", – зазначив проф. Шанже. Мозок виставляє рамки перед людиною, зокрема у творенні естетичних форм. "Нове з погляду мозкової діяльності – це те, що викликає подив", – підсумував дослідник. Еволюційний шлях людини – це шлях, який у західній нації окреслюється формулою "trial-and-erroг process" (процес проб і помилок). Процес творення художнього об'єкту літератором, скульптором чи режисером – це також процес проб і помилок, який визначається особливим діалогом між мозком і мистецькою реальністю за посередництва людського тіла (моторики та сенсорики). Проте цей процес у своїй суті побудований на реалізації *принципу задоволення*. Митець може нескінченно багато разів переприсувати твір, шліфувати його, проте в такий спосіб він лише керується "бажаннями" мозку отримати якомога сильніше задоволення. "Геніальне" для мозку – все те, що робить виклик і що візуалізує щось принципово нове. Це нове і є тим об'єктом, який шукає мозок у процесі творчої діяльності. Звідси випливає й поняття про обмеження в мистецтві. Обмеження (або ж "правила") потрібні, бо лише завдяки їм мозок має можливість знайти ту досконалу репрезентацію, якої прагне. Правила в мистецтві і свобода творчості – не антиподи, ці поняття перебувають у діалектичній єдності й немислимі одне без одного.

На конгресі виступили наукові співробітники відділу світової літератури Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України *Д. Дроздовський* (тема доповіді "Конструювання ідентичності в романах Ієна Мак'юєна: між естетикою і сцієнтизмом", секція "Патології свідомості" в рамках наукового семінару "Свідомість та мозок") та *О. Романова* (тема доповіді "Екфразис та інтермедійність. Точки дотику", науковий семінар "Компаративістика та інтермедіальність"). Конгрес, який тривав сім днів, був представлений одинадцятьма науковими семінарами (у межах яких відбувалися секційні обговорення): "Зустрічаючись зі старим", "Перекладацькі студії", "Мультилінгвізм", "Трансконтинентальні студії", "Теорія та практика в літературознавчій компаративістиці", "Глобальні студії", "Література й мистецтво, інтермедіальність", "Цифрові літератури", "Література й наука", "Література й соціальні науки", "Література й території". У рамках кожного наукового семінару проводилось від трьох до одинадцяти секційних засідань. Наприклад,

науковий семінар “Перекладацькі студії” складався з таких секційних засідань: “Переклад і самопорівняння”, “Переклад на кордонах”, “Історія перекладів та історія літератур”, “Переклад як творення і як критика”, “Модерність і переклад, модерності в перекладах” тощо. Під час роботи наукового семінару “Література й мистецтво, інтермедіальність” відбулися засідання “Твори, критика й діалог мистецтв”, “Компаративістика й інтермедіальність”, “Мистецтво образів і компаративістика”, “Компаративні та нарративні підходи в дослідженнях коміксів”, “Література й музика: компаративні методології – від критичних підходів до трансдисциплінарності”. Науковий семінар “Література й наука” був поділений на такі засідання: “Символістський рух та ментальні хвороби”, “Література й нейронаука: свідомість і мозок”, “Література й медицина”, “Науки та літератури: питання методів”, “Література й науки про життя” тощо.

Наступний XXI конгрес відбудеться з 21 до 28 липня 2016 р. у м. Відні (Австрія). Його головна тема стосуватиметься мультилінгвізму у просторі літературознавчої компаративістики. Основна мета винесеної проблематики – виробити спільну теоретичну базу компаративістики, яка репрезентована різними національними школами й має різні традиції.

Отримано 13 серпня 2013 р.

*Дмитро Дроздовський
м. Київ*

